

Kurtturuusu (*Rosa rugosa*) on Koillis-Aasian rannikolta 1900-luvun alussa Suomeen tuotu vieraslaji, joka leviää erityisesti saaristossa ja meren rannoilla. Hiekkarannat ja merenrantaniityt ovat luonnonsuojelulain mukaan suojeltu- ja luontotyyppejä, joten kurtturuusu ei uhkaa vain yksittäisiä kasvilajeja, vaan kokonaisia eliöyhteisöjä. Kestävyytensä ja tehokkaan leviämisen vuoksi laji vie elintilaa alkupe- räislajeilta, ja pahimmillaan yhtenäiset ja tiheät kasvustot voivat olla hehtaarien laajuisia.

Kurtturuusu on helppohoitoinen, joten sitä löytyy istutettu- na monista puistoista, puutarhoista ja jopa moottoriteiden keskikaistoilta. Villiintynyt, leviämään päässyt kurtturuusu- kasvusto on työläs hävittää. Sen istuttamista tulisi välttää erityisesti rannikkoalueilla.

Luonnonsuojelulaki (LSL 43 §) kieltää vierasperäisten laji- en levittämisen luontoon, jos on olemassa vaara, että niistä voi syntyä pysyvä kanta.

Tämä esite sisältää perustietoa Koillis-Aasiasta tuodusta vieraslajista kurtturuususta ja sen torjunnasta. Nopeasti leviävä kasvi valtaa kasvutilaa kotimaisilta lajeilta ja vähen- tää rantojen virkistyskäyttöarvoa.

Länsi-Suomessa kurtturuusu esiintymät ovat vielä yksit- täisiä ja pienialaisia, mutta sen leviämisen estäminen on aloitettava viipymättä. Etenkin rannikkoalueet ovat otollisia kurtturuusun leviämislle, sillä siemenet kelluvat vedessä ja voivat levitä nopeasti vesistöjä pitkin. Kestävyytensä ja voimakkaan juurivesonnan vuoksi kurtturuusu on työläs hävittää.

Esite on koottu vuosina 2010–2013 toimivan Vikuri - vie- raskasvilajit kuriin -hankkeen toimesta ja se pohjautuu Lou- nais-Suomen ympäristökeskuksen kurtturuusuesitteeseen. Vikuri-hankkeessa rajoitetaan kurtturuusun leviämistä sekä jaetaan tietoa kurtturuususta ja sen hävittämisestä. Muita hankkeen kohdelajeja ovat jättiputket, jättipalsami ja kome- alupiini.

Tietoja kurtturuusuesiintymistä voi ilmoittaa:

Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa:

kirjaamo.etela-pohjanmaa@ely-keskus.fi
puh. 020 636 0030 (vaihe)

Lisätietoja:

Niina Pirttiniemi, puh. 040 822 9344
niina.pirttiniemi@ely-keskus.fi

Lise-Lotte Flemming, puh. 040 5413324
lise-lotte.flemming@ely-keskus.fi

Tietoa internetissä:

www.ymparisto.fi/vieraslaajit

Kuvat: Niina Pirttiniemi, Terhi Ryttylä, Maarit Jokinen, Hele- ne Nyegaard Hvid/NOBANIS, Inger Weidema/NOBANIS
Taitto: Juha Paakkolanvaara
Paino: Kopijyvä, 2011

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kurtturuusu

uhka rannikon kasvillisuudelle

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Kurtturuusu eli kurttulehtiruusu on voimakkaasti lisääntyvä vieraslaji, joka voi muodostaa tiheitä kasvustoja. Erityisen haitallinen laji on meren hiekka- ja kivikkorannoilla, joissa se syrjäyttää arvokasta alkuperäistä saaristoluontoa. Kotoperäisten kasvilajien myötä häviävät monien hyönteisten elinympäristöt ja laajat peittävät kasvustot haittaavat rantojen virkistyskäyttöä.

Kurtturuusu lisääntyy siemenien, juurien ja juurtenkappaleiden avulla. Emokasvin ympärille levittäytyvät juuret voivat muodostaa maahan lähes läpipääsemättömän, mattomaisen verkoston. Irralliset juurenkappaleet kulkeutuvat veden ja maansiirtojen mukana uusille kasvupaikoille. Siementen leviämistä edistävät hyvänmakuiset kiulukat, jotka ovat monien lintujen herkkua. Lisäksi siemenet ja kiulukat kelluvat vedessä jopa useita viikkoja, ja kasvi saattaa levitä hyvinkin nopeasti ja huomaamatta saarelta ja rannalta toiselle.

Erityisen ongelmalliseksi kurtturuusun hävittämisen tekee sen voimakas juurivesominen. Vaikka Länsi-Suomessa esiintymät eivät ole hälyttävän suuria, ennaltaehkäisevien torjuntatoimien aloittaminen on ajan-kohtaista. Erityisen tärkeää on saada yleiseen tietoisuuteen kurtturuusun haitallisuus etenkin meren rannalla ja saaristossa, ja ehkäistä uusien villiintyneiden kasvustojen syntyminen.

Hangossa kurtturuusua on jouduttu hävittämään koneellisesti. Pahimmillaan kasvusto voi olla hehtaarien kokoinen.

Tunnistus

Kurtturuusu on 0,5–1,5 metriä korkea monivuotinen pensas. Kurtturuusun lehdet ovat kiiltävät, tumman vihreät ja nimensä mukaan uurteiset. Syksyllä lehtien väri muuttuu keltaiseksi. Varressa ja oksissa on tiheästi erikokoisia suoria piikkejä ja kasvi kukkii heinä – elokuussa suurin (6–9 cm) tummanpunaisin, vaaleanpunaisin tai valkoinen kukin. Kiulukat ovat suuria, punaisia ja nauriin muotoisia.

Kurtturuusu on hyvä erottaa saariston alkuperäiseen lajistoon kuuluvasta orjanruususta (*Rosa dumalis*), jolla piikit kasvavat harvemmassa ja ne ovat käyriä. Kukat ovat hennon vaaleanpunaisia ja kiulukat pitkänomaisia.

Kurtturuusun kiulukat ovat suuria, punaisia ja nauriin muotoisia.

Torjunta

Torjunta kannattaa aloittaa pensaiden ollessa vielä pieniä. Pienikokoiset kasvustot on helpointa kiskoa ylös juurineen. Suuria kasvustoja voi hävittää katkaisemalla pensas tyvestä esimerkiksi raivaussahalla tai pensassaksilla. Katkaisun jälkeen juurakko on kaivettava maasta ja juurten palaset tulee poistaa mahdollisimman tarkasti, sillä niistä voi versoja uusia alkuja tulevina vuosina. Pelkkä leikkaus kiihdyttää kurtturuusun kasvua ja juurivesomista. Torjuntaa kannattaa varautua tekemään useampana vuonna peräkkäin, jotta koko kasvusto saadaan hävitettyä. Piikkisiä kasveja käsiteltäessä iho on syytä suojata naarmuilta ja pistoilta esimerkiksi kunnollisilla käsineillä.

Vaikeissa tapauksissa, joissa kurtturuusukasvusto on levinnyt suureksi, on hävittämistä tehty koneellisesti. Myös koneellinen poisto vaatii toistoja ja seurantaa, sillä juurten palasia voi jäädä maahan.

Torjunta-aineiden käyttöä on myös kokeiltu ja vaikeissa tapauksissa se voi olla hyvä hävityskeino. Valmistajan antamia käyttöohjeita tulee noudattaa huolellisesti. Kemiallista torjuntaa ei suositella vesistöjen lähellä, sillä se voi olla haitallista vesieläöille.

Kurtturuusun ja muiden vieraslajien istuttamista tulisi välttää ja suosia niiden sijasta kotoperäisiä kasvilajeja.

Kurtturuusuesiintymät on helpointa hävittää kasvuston ollessa nuorta. Tällöin juuret saadaan maasta kokonaisina ylös.

